

Ратко Драгићевић
НЕМИЛОСРДНИ АНЂЕО

Уредник
Зоран Колунџија

Ратко Драгићевић

НЕМИЛОСРДНИ АНЂЕО

- роман у причама -

ПРОМЕТЕЈ

Нови Сад

*Да ѿођем и долином сена смрѣноѿа,
нећу се бојати зла; јер си Ти са мною.*

Псалм 23. стих 4.

ЧЕМЕРНО ПРВИ ПУТ

Неколико дана пре Петровдана, једне вечери, у нашу кућу бану Велизар из Санковца и онако још с прага, задихан, пита мога оца да ли је надобан да иде на вашар у Краљево. Отац га позва да седне, као што је ред, да прво дане душом, да узме шећер и воду, па ће онда, уз по једну, о вашару натенане... „Задувао си се, Велизаре, као да ти је Шваба за петама, а Петровдан се још није помолио ни иза Радочела“ – кроз шалу ће мој отац Велизару, који, седајући за астал, правда се како жури јер мора да стигне у још неколико кућа, да види ко све намерава да иде на вашар, како би се на време договорили где да се окупе и скрде стоку, и којим путем караван да крене за Краљево. Има ту посла више но што се чини, а времена је увек мало, а камоли сада када му је кошење и плаштење село заврат и притиска ли га притиска – дода Велизар испуштајући гласан хук од тог терета и те бригае која, истина, није мимоилазила ни мога оца, али је он, од Велизара смиренији у духу, умео некако лакше да се брани.

Чим се споменуо вашар, па још к томе и у Краљеву, у мени је планула жеља да замолим оца да ме поведе са собом, да и ја видим то „чудо над чудима“ о коме сам се, од оца и старијих људи, наслушао. Већ сам имао седам година, био сам најстарије дете у кући, и био сам мушко, што је у нашој кући, а и у нашем сеоцету било врло важно, јер

као такав имао сам привилегију да, када неко дође у нашу кућу, са гостом и оцем седнем за постављени сто, док су остала деца и наша нана, очева мајка, „у ћошку“, без речи чекали „другу софру“. Мајка би, увек вредно, са вољом, припремала послужење водећи рачуна да гост у свему буде прво намирен али да ни они у углу собе не хватају за зубице, што би се казало – „да вуци буду сити и да све овце буду на броју“. Мајка на себе никада није мислила, никада није седала ни за прву ни за другу софру, а када је успела да узме који залогај, то само Бог зна. Ми, укућани, већ смо се били на то навикли, то нам је било посве нормално, а изгледа и њој самој. Тек, нана би је понекад, сажаљиво, закумила Богом да седне са нама јер „није осуђена да нам вечито робује“. Мајка би је послушала и само што би села, неко од нас деце би заискао воду или било шта друго и мајка би моментално устајала а да још честито ни залогај није узела.

Те вечери, Велизар и мој отац одредили су да „зборно место“ буде у Лучицама, подједнако далеко онима из Белошеве Реке, нама из Косовине и Пијетловца и њему из Санковца. Онима из Красина брда и онима са Малишевца биће на пола пута, „е да би им бар једном било по вољи“. Лучице су непрегледна ливада коју је држава после рата одузела „кулаку“ Живојину и доделила земљорадничкој задрузи на газдовање. Ливада је добрим делом разорана и задругари су ту сејали овас и кромпир и на тим сезонским пословима упошљавали околно становништво. Ти послови били су добродошли омладини пошто није било друге прилике да се где „обије“ који динар, да се купи обућа и који комад свечане одеће за саборе који су вековима окупљали горштачки народ поред богомоља и записа. На тим саборима млади су се упознавали у колу и у песми, на

саборима су се момци, између осталог, куповањем разних бисквита и лицидерских срца, „удварали“ девојкама. На саборима су се, богоми, девојке и „краве“, а тек касније се ишло на „измиреније“.

Те вечери нисам се усудио да питам оца да ме поведе на вашар, најмање из два разлога. Прво, знало се, када имамо госта у кући, од родитеља се ништа не тражи, ни хлеба, зато што је то „ружно“ јер гост је светиња и треба га поштедети било какве непријатности. Сва питања и искања могу да сачекају јер „не гори“, а ако је баш „стани-пани“ онда дете мора неприметно да приђе мајци и на ухо, најтише што може, шапне јој ту своју „неодложну потребу“. То „неодложно“ могло је само бити „да је пригустило“ и да се без одлагања мора до пољског нужника који је од куће био удаљен неких педесетак метара, а до тамо, кад се напољу „ни прст пред оком не види“ не иде се без мајке.

Друго, нисам био смислио оправдање за ту молбу, јер није било само довољно рећи да бих толико волео да пођем на тај чувени вашар у Краљеву. Питаће отац зашто баш толико волим да пођем, кад знам колико је то далеко и колико је напорно пешице, са толико стоке, стићи до тамо. И, после свега, вратити се отуда, можда и са непродатом стоком. Зато сам ту моју жељу и молбу оставио да преноћи, па да сутрадан ухватим неку фину згуду кад отац буде баш добре воље, да га затекнем... Тако је и било. Сутрадан је оцу, као поручено, нестало цигара, а када се то деси, само му се склањај с пута. Најближа продавница била је у Ивањици или на Јаћовцу, а до тамо и натраг, трба дан. Е, баш због тога, Мара с Малишевца, продавала је дуван с минималном зарадом, тек да не буде без ништа. Да одем до тамо и да се вратим требало ми је мање од сата. Ту прилику сам зграбио, што се каже, оберучке.

Када сам се вратио кући, отац сам затекао за шиваћом машином. Сва кућа је звонила од јеке „сингерице“, толико је жустро окретао. А зна се и зашто. „Укопао“ сам се иза њега, са рукама на леђима. Чврсто сам држао паклицу цигара. Отац је и даље „сатирао“ машину, као да ме није приметио када сам ушао. Ја сам и даље упорно чекао свој тренутак. Трајало је читаву вечност, чини ми се, то надмудривање. И баш у тренутку када сам хтео први да „капитулирам“, машина је нагло стала и отац се на хоклици, онако седећи, окренуо према мени: – Шта си се ту укипио, ти мали?

Ја сам га за тренутак погледао право у очи, а онда хитро, десном руком, пред очима му севнуо зеленом кутијом нишке Мораве, на којој је тако надмено било написано да је „израђена по укусу милиона пушача.“

Отац се прво лупио десном шаком по челу, па онда том истом десницом мене лупнуо по челу, благо, наравно. Тиме ми је одао признање за довитљивост и за изненађење. И за толику оданост, на крају. Тиме ме је ставио у исту мушку раван са собом. Од тог признања већег нема. Но мом одушевљењу ту није био крај. Кажипрст деснице отац је сад упро у моја прса, значајно се осмехнуо и гледајући ме тако продорно, грмнуо: – Водим те на вашар у Краљево, само да знаш!

Мало је рећи да сам био затечен. Како је само знао за ту моју превелику жељу када сам је и од себе крио? – мислио сам тада, не знајући још да су детиње очи отворена књига за њихове родитеље.

У рано јутро уочи Петровдана оформио се караван у Лучицама. Стока се, за дивно чудо, брзо скрдила. Највише је било јунади, нешто оваца и јагњади, по која коза и неколико осамарених коња који нису били за продају, већ да

би, ако се стока прода, отуда донели жито. И ми смо повели нашу кобилу Мицу, риђодлаку, коју смо, као поклон, добили од деде Филипа, мајчиног оца, још када је била ждребенце.

Када смо у цик зоре стигли у Лучице и када ме је Велизар угледао, видно изненађен, а и нервозан, упитао је мога оца, шта му би да поведе „оно дериште“? – Поред оволике стоке, још и о њему морамо да водимо рачуна!?

– Он, Велизаре, није „дериште“, он има име и он је мој син! И он уме да пази сам на себе. Сам уме да појаше, сам да сјаше, сам влада кљусетом и то веома добро! Обећао сам му да ћу да га поведем на вашар, а кад нешто обећам ја то и испуним! – истим тоном вратио му је отац.

Иако је отац био уверљив, Велизар није променио мишљење. Кратко је одмахнуо руком, као: ма шта ме брига, ради шта хоћеш, луд сам и што ти уопште причам...

Колико ми је било жао што ме Велизар назива „дериштем“, још више сам био радостан и поносан што ме отац „диже у небеса“. У нашој кући и у нашем сеоцету, наши стари су нарочито били благонаклони и благоугодни према деци. Давали су нам лепе надимке који су били или лепе изведенице од наших имена, или су одражавали боју наше косе, боју очију, начин на који ходамо и слично. Моја нана мене је звала Рујован, по мојој плавој и коврџавој коси, коју је свакад нежно миловала. Када сам једном, још сасвим мали, стојећи наспред пута поплашио овце прабаби Савети (дединој маћехи) кад их је „јавила“ у Стране на испашу, она је позвала моју нану, која је била у близини, да с пута скло-ни „ону рђицу малу“, због које јој овце „прскоше у бестраг“. Моја нана се одазвала, са дужним поштовањем према свекрви, али је казала да ја нисам „рђица“ него њен Рујован. А плашљиве овце ће се и онако саме вратити на пут.

Било како било, караван је кренуо ка Вровима, који су на присојној страни Чемерна, са Врова десно и понаниж ка Бојиновици, па ка Кадијиној води, која је са осојне стране Чемерна. Од Кадијине воде пут води ка Боровој страни, па изнад Пропљенице ка Каони, од Каоне све косом преко Пекчанице и Врдила до Ружића Брда, одакле се за сат хода стиже у Краљево. Ишли смо најкраћим путем, путовођа је био мој отац, иако су у каравану сви људи били старији од њега.

Први застанак био је код Кадијине воде, с оне стране Чемерна. Дугачко корито, издубљен буков балван, било је пуно бистре, хладне, воде која се на једном крају преливала. Тај вишак пијаће воде, браздицом је премостио колски пут, а онда одвијугао између букава доле, некуда, тражећи какав поточић да и њему и себи продужи живот.

Доток воде у корито водио је чесмом, такође издубљеним дрветом, која је са доње стране била обложена жутозеленом маховином, као чојом. Видело се да је богадашња. – Можда је дубио и сам кадија по коме се вода незаслужено зове – гунђа кроз орошене дркове Иван, најстарији у каравану. Чесма се завршава лимом који је у њу ужљебљен. Личи на исплажени језик, као да се чесма некоме руга. Можда баш кадији кога је Иван због нечега данас узео на зуб.

Говеда су се на кориту поређала једно до другог као сардине у конзерви и халапљиво пила хладну и бистру воду као да знају да овде више неће имати прилике да толе жеђ. Овце су стрпљиво чекале на ред, а једна рогата коза се усудила да се удене у ред рогатих говеда, не зато што што је толико жедна колико да се зна да и она има рогове. И то јој је прошло.

Други застанак био је негде између Дубца и Каоне, поред неограђеног гробља, на великој утрини. Ту је требало

да се огладнела стока напасе, „да се упуне барем колико ће матрапази сутра да одбију на кало“. На распрострањеном покрову људи су изнели шта је ко понео за јело и поседали су околу, као за софром. Нама је мајка спремила печено пиле, пун заструг старог сира и младог кајмака. У пешкир је био умотан округли кукурузноражани хлеб, још млак. Тај кукурузноражани хлеб, који своју свежину чува и по неколико дана, ми, деца, највише смо волели да једемо зими, када га тек изваде из „пекарнице“. Док бисмо чекали да се испече, нисмо силазили са скија и санки. Од мокрих вунених чарапа и рукавица ноге и руке би се прво „скочањиле“ а онда „упалиле“. Спас је био у врућем хлебу на кога смо, „гладни ко курјаци“, чекали у реду пред „Бранковом пекарницом“. Када добијемо половину тог малог округлог хлеба, трчимо кући, тамо га разломимо и унутра убацимо кашику зрелог кајмака. Он се тамо полако топи и хлеб натапа док нама вода „пљушти“ на уста. Каква је то била посланица! Никада више тако нешто.

За том нашом „софром“ поред запуштеног гробља, упорно сам гледао како Велизар „тамани“ белу, као судланица дебелу сланину, усред лета, као да једе нешто најпосније на свету. Било ми је мука и одложио сам пилећи батак и струк младог влашца и окренуо главу на страну. Био сам одмах од стране Велизара укорен да „не знам шта ваља, али да има времена, још сам балав, научићу“. А може и одмах: са бритве, Велизар ми је понудио један танак режањ „сапуњаре“, на шта сам се згрозио. Отац ме је бржебоље одменио и потврдио да је сланина „баш добра“. Код Велизара ме је оправдао, како сам „злојешан, на нану“. Тај прекор је за мене у ствари био похвала, јер сам управо то и желео: да личим на Нану. Што она није јела, нисам ни ја, па макар то била и најслађа посланица.

Од запушеног гробља кренули смо у предвече. Чемерно нам је остајало на јужној страни и сада је, са примерене удаљености, пуцао поглед по дужини планине на оне њене пределе који су пошумљени. Први пут гледам Чемерно са ове стране. Која лепота! Непрегледна модрина која се прелива од запада према истоку као таласи, буди усхићење у дечијим грудима, и жељу да се моментално винем у висине, као онај орао што сада кружи негде изнад Соколине, па да се из те плавети нагледам ове бајне модрине. Непрестано сам се зарицао да ћу, када порастем, на коњу, проћи уздуж и попреко Чемерно, да га се нагледам, упознам и упамтим за свагда, толико ме је било опчинило. И ко зна колико бих се дуго „давио“ тим зеленим, мирисним, сликама Чемерна, да Сунце није почело да румени и да се ободом већ наслања на модроплаву линију којом се небо и земља грле, тамо далеко иза нас, на Западу, иза Мучња.

У планини, када Сунце зађе, тама се брзо згусне, и ако се пут не зна „напамет“, кретање је отежано и врло лако може да се „заврља“. Нисам силазио с коња и ако ме је самар једнако жуљао где год га је доспело.

Једну деоницу пута сам упамтио за читав живот. Ишли смо као низ брвна. Ништа се није видело. Осећам да удишем прашину коју стока диже проклизавањем, покушавајући тако да остане на ногама. Наша добра кобила често се посуљкује задњим ногама трудећи се да превише не наруши ритам својих корака, како ја не бих завршио доле на тој каменитој литици, коју су сви у каравану или клели или псовали тако грозно да сам се просто на њу сажалио. У дну те шашаве стрмени дочекао нас је жубор планинске реке и то је разгалило и стоку и људе. Разговетно се чуло како стока срче воду са учесталим паузама, толико је она студена да их летка удара у зубе. Када је Мица нагло сагнула главу

да се и она напије воде, умало преко њеног врата нисам завршио у реци.

На вашариште стигли смо са првим изласком Сунца. Сточна пијаца била је уз саму обалу Ибра, до топола, а тамо даље према граду била је размештена *разна* роба и шатре из којих се чуло промукло, назови певање, бекрија који су ту провели сву ноћ. То њихово упињање из петних жила да докажу да нису начисто остали без гласа, без снаге, без смисла за шалу, и на крају без пара, и да могу још понешто да наруче, било је јадније од све рике, блеке, скичања и њиске сабраних животиња које очито нису знале шта их је јадне снашло.

У тој општој збрци и метежу баш сам се уплашио, али нисам дао да се то види. Најпре ме је збунило само Сунце. Није излазило тамо где сам очекивао да ће да се помоли. Изронило је иза једног брда које се окомито извило увис с ону страну Ибра, као да је уобразио да ће само небо да дотакне. Када се отуда Сунце показало, било је огромно и некако незграпно, без јасних линија круга, без обријаних зрака, без смирене златне боје у коју можеш напрема се да гледаш до миле воље, као кад оно изгрева иза Радочела и прво се јави нама у Косовини, кроз наше крстате прозоре који на Исток, онамо на Радочело, свакад гледају. Овде, само што је изашло, већ је било одозго, над нама, некако разгоробађено, бахато... Као да је због нечега било љуто на нас. Ни налик оном јарком Сунцу које са Радочела полази ка Бошцу и то баш уз нашу неприпитомљену реку, гледајући успут понаособ сваку разнобојну пецку дивље пастрмке и свако зрнце песка и сваки камичак на бојишту где се она мрести, и сваки јовин листић на сненој обали који тек што је прогледао. И тако лагано се пењући увис, ка нашем сеоцету, оно све загледа и разгледа радознало као да први пут

туда пролази. Иде тим земаљским шаром као дете из Косовине, што занесено ливадским ћилимом, путељком лагано, понавиш од Белице, из школе враћа се својој брвнари.

Сабрани у круг, дуго смо чекали да се појави који купац. Најискуснији у пијачним пословима Иван одмах је отишао „да прошара“ по вашаришту, да види „какве су цене“. Када се вратио, по његовом „киселом лицу“ било је свима јасно да се продавци данас неће усрећити. Каже да су „изелице из Пазара“ још пре зоре напунили камионе најбољом стоком и сада им се може да „ћевирају“. А да нама нико није крив што смо окаснили и што нам је стока мршава ко грана. Можемо да бирамо: или да је поклонимо или да је вратимо.

– Да поклањамо, нећемо! – био је одсечан мој отац. – Ни нама нико ништа не поклања!

Искрено сам се обрадовао овим очевим речима јер сам осећао да је у њима сва правда овога света. И у тим годинама знао сам колико се горштакчи народ мучи око свега што му је потребно да би само преживео. При том никада не би посегав за нечим што није његово, макар то и воћка била. Он је отимао једино од сурове планинске дивљине, а од њега су отимали сви. И што има и што нема. Оно што није имао морао је „да роди“.

Мој отац је на вашар дотерао Лабуда. Лабуд је био „воочић“, можда од годину, годину и по. Био је бео као снег. Зато смо га тим именом и вабили, мада ја тада још нисам ни знао шта је то лабуд. У нашем крају, ми деца, знали смо најпре за копца и орла, од којих смо имали страх. Кобац је крао пилеж и кокошке, а орао је знао и јагње да зграби и однесе. Због њих смо кривили вратове, гледајући у небеса, кад живине стане дрека. Знали смо још за вране и гавранове, којима смо се као птицама злосутницама ругали како

гачу и грокћу, а жене би на јављање гаврана увек одговори-
ле – „укамен ударио“. Знали смо и за врапце и сјенице, сла-
вује и детлиће, креје и косове. За ове последње, ми деца
смо мислили да су се „запатели“ баш у нашој Косовини и
да су по њој и добили име.

По боји кочети Лабуд је био изузетак на вашару. Једи-
ни бео. Бео без белега. Ни данас ми није јасно откуда му та
исконска белина. Отелила га је Рујка, која је по боји длаке и
добила име. Ни његов отац није могао бити бео, јер ника-
да пре, а ни после, нисам видео тако бело говече. „Није за
јарам“ говорио је отац. „Сав је свилен, брзо би га јарам сло-
мио.“ А био је несвакидашње питом. И мало крошњав. Деца
су му се „вешала о врат“, без бојазни да ће да их очепи или
са себе „отресе“. Давали смо му крадом пабирака па и хлеба,
кад родитељи не виде. И зато сам се успут молио Богу да га
не продамо па макар ја не добио ни једну једину бомбону.

Први купац који нас је посетио, био је један пазарски
матрапаз кога су људи одраније познавали. Ословљавали
су га по имену, а он је неке из нашег каравана такође осло-
вљавао именом. Био је то крупан, помало здепаст човек,
задригао, са увећаном и опуштеном доњом усном. Лети-
мично је погледао животиње, па као да се смиловао на
сиротињу, пришао Велизаровом јунету и руком, као кле-
штима, стегао га за ртеницу, између кукова и репа. Од тог
стиска јуне се увило.

– Мршаво. Ниси му давао леба! – надмено ће матрапаз.

– Даво би му да сам имо. Једва да састави и за чељад...

– Пошто? – прекинуо га је матрапаз, очито отпоран на
туђу муку.

– По килу или ћутуре? – питао је бојажљиво, готово по-
низно, Велизар, строго водећи рачуна да се овај не „попи-
шмани“, окрене и оде. А зато му није требало много.

– Ђутуре! – грмнуо је.

Велизар се најпре збуњено почешао иза ува, видело се да је затечен и да не зна коју цифру да каже. Онда је погледом затражио помоћ од сапутника, али су сви одреда ћутали. Као да су и сами, наспрам моћног матрапаза, у страху и понизности. Велизар је некако кроз зубе једва процедио цену. Матрапаз је, не трепнувши, срозао за трећину.

– Оћеш-оћеш, нећеш-оћеш! – грмнуо је надмоћно и испружио руку ка Велизару, чекајући његов пристанак и пружање руке, да „алале“ погодбу. И шта ће, куд ће, Велизар је пристао.

– Доћи ће моји да га одведу. Исплата по утовару!

– Шта ћу – правдао се Велизар и себи и онима око себе. – Морам да купим жито, морам гас. Ни зрно соли немам код куће, оће смок да се убуђа. Морам и неке прашкове за дијете да купим, морам порез да платим, иначе одведоше ми волове порезници, па куд ћу онда... А ова ала алава све то зна и вата вурсат, ђаволи му судили!

Отац је заустио нешто да каже, али га је Иван пресрео: „Не стај му на муку!“ – при том је кажипрст десне руке принео устима, хоће рећи да се сви уздрже од било каквог коментара. И онако је све јасно.

Нисмо дуго чекали на матрапазове раднике. Дошла су два млађа крупна човека, грубих црта лица, у некаквим жутиим гуменим огртачима и дубоким гуменим чизмама. И пелерине и чизме биле су толико умазане и толико су заударале на воњ да су терале на повраћање. Један од њих носио је скупљену штрангу, на чијем је крају била направа налик на штипаљку за клеме акумulatora. То му је „поводац“. Направа је израђена од челичне шипке пречника осам до десет милиметара, с тим да су краци на предњем крају зашиљени. Када смо показали на јуне које треба да

поведу, ова два гонича пришла су му с преда, један од њих га је левом руком ухватио за доњу вилицу између предњих зуба и кутњака, а десном за носнице, палац у једну а остали прсти у другу носну дупљу. Други гонич је пришао са отвореном штапаљком-клештима и краке направе завукао јунету у носнице. Када је ослободио опругу којом је отворио направу, чуло се шкљоцање и краци у носу јунета су се спојили пробијајући носну преграду. Од бола, јуне се „прокривило“. Крв је линула из носа у уста. Сада је онај гонич, који је држао јуне, отишао отпозади и јунећи реп крвнички савио око своје десне шаке, да би могао „да погура“ јуне, ако „закечи“.

Када је јунету крв линула из носа, ја сам јурнуо на оног ближег гонича и плачући стао да га ударам стегнутим пеницима. Таквог крвника до тада нисам видео. Тај приказ ми је и сада пред очима и боли ме као и онда. Отац ме је одвојио и окренуо према себи, да не гледам то насиље.

— Шта је мали, болан? Оно и тако одма иде на клање — чуо сам, док ме отац раздвајао од њега.

Када је било јасно да нас више нико неће питати ни „зашто смо дошли на вашар“, отац ме је повео „да видим чудеса и да се мало разгалим“. Прво смо се зауставили код једне тезге где су се продавале свирале и двојнице. Продавац, у шајкачи и народној шумадијској ношњи, непрестано је демонстрирао свирку на сваком примерку који би купац понишанио и питао за цену. Био је вешт у свирци, као и у изради инструмената. Мени су „очи остале“ на двојницама, које су биле нарочито украшене. Између отвора за пискове и рупица за прсте, на тих десетак центиметара дужине била је вешто угравирана и обојена шара као на пиротском ћилиму. Када сам прстом понишанио на те двојнице, отац их је затражио од продавца. Пре него што их је принео устима,

отац је казао да ће он сам да их испроба. Али пре саме пробе још их је окретао у рукама и загледао са сваке стране, као да тражи неку фалинку. Није је било. Израђене од руменкастог шљивовог дрвета, са оном пиротском шаром, саме су се нудиле. На звуцима тог дивног пастирског инструмента порасле су генерације деце у Косовини. Из скоро сваке куће понеко је умео да свира на двојницама. Једним писком свира се мелодија а другим држи доња терца, па се чује као да два најбоља фрулаша прате један другог.

Отац је прво „продувао пискове“, онда дубоко удахнуо, умирио се и „дао им гласа“. Мелодија знана: Ој, Чемерно, ливадо зелена... Продавац је, помало изненађен, климнуо главом у знак признања за лепу свирку. Двојнице смо купили са попустом.

Наша следећа „стајна тачка“ био је рингишпил. А на путу до тамо зауставили смо се код продавца клакера. У великој вангли, између комада леда, било је пуно флашица напуњених са лила и јарко црвеном течностју. Флашице су биле затворене са керамичким затварачем са гуменим заптивачем, на жичаном носачу. Не знам шта ме је више задивило, да ли флашица са егзотичним затварачем, да ли јарко црвена течност у њој. Нисам знао шта је клакер и зато сам био неодлучан када ме отац питао хоћу да се освежим. Али сам ону флашицу желео више од свега: да је понесем кући и да се правим важан, док јој се деца ишчуђавају, а нарочито керамичком поклопцу на жичаном носачу. За нас горштакку децу свака направица била је чудо, јер су нам индустријски производи били недоступни, и зато смо се свему том што први пут видимо, искрено чудили. Живели смо у дослуху са природом, са оним што она свакад даје, као и наши преци вековима пре тога. Ми смо и шибицу звали машином или машињаром.